

ד. 1) כיצד הדין בניקב רק הקרום העליון או רק הקרום התחתון של הריאה, ומדוע? (2) כיצד יש לנהוג ב"ריאה דאוושא", ומדוע? (3) כיצד הדין בריאה שהאדימה כולה או מקצתה? ולאיזה דין דימוה בסוגיין? (4) מה דינה של ריאה שיבשה? ומה הוא השיעור דיבשה? והאם אפשר להוכיח שיעורה מדין יבשה אוזן בכור, ומדוע? (5) כיצד דינה של ריאה שיש בה מראות שחורות או כחולות?

ה. 1) כיצד נוצרת "סירכא" בריאה? וכיצד הדין היכא דאיכא סירכא (פרט), ומדוע? (2) ריאה שיש בה בועה אחת או שתי בועות דסמיכי להרדי, מה דינה, ומדוע? ומאי חשיב "סמיכי להרדי"? והאם בכל מיני הבועות או בכל המקומות בריאה אמרינן האי דינא, ומדוע? (3) מה הם אונות ואומות הריאה, ומה מנינן, ובאיזה צד הן נמצאות, ולמאי נפקא מינה? (4) מה היא "עינוניתא דוורדא", ועל שם מה נקראת? והאם המצאותה או העדרה הוי טריפה, ומדוע? והאם יש נפקא מינה היכן נמצאת האי עינוניתא? וכיצד הדין היכא דאיכא תרי עינוניתא דוורדא?

ו. 1) מאי חשיב "ריאה דרמיא לאופתא", ומה דינה? (2) מה דינה של ריאה אדומה או ירוקה, ומדוע? והאם בכל מיני הירוק נאמר האי דינא? (3) מה דינה של ריאה הנראת ככבד או כבשר, ומדוע? (4) מה הוא "אוטם" בריאה, וכיצד יש לנהוג עמו, ומדוע? (5) מה דינה של ריאה שנשפכת כקיתון? והאם יש להוכיח את דינה ממתניתין, ומדוע?

ז. 1) מה דינה של בהמה שניקבה או ניטלה שלפוחית שלה או כיס השתן? והאם יש להוכיח דינה ממתניתין? ומה דינה של בהמה שהתליע כבירה? (2) כיצד יש לנהוג בריאה שנדבקה לצלעות או לבשר (פרט)? והאם דין זה נאמר על כל חלקי הריאה, ומדוע? (3) על מה נאמר "וזהו פסול שחזור להכשרו", ומה אתי לאפוקי? (4) כיצד דינה של ריאה או כוליא שעלו בהן צמחים?

ח. 1) כיצד דינה של בהמה שנמצאת מחט בריאתה או בחיתוכא דריאה, ומדוע? והאם יש נפקא מינה להיכן פונה הקופא של המחט, או באיזה מקום בריאה נמצאה המחט, ומדוע? 2) כיצד דינה של בהמה שנמצאת מחט בכבדא או בחיתוכא דכבדא, ומדוע? והאם יש נפקא מינה להיכן פונה הקופא של המחט, או באיזה מקום בכבד היא נמצאת, ומדוע?

ט. 1) כיצד דינה של בהמה שנמצאת בה מחט בבית הכוסות, או בעובי בית הכוסות (פרט), ומדוע? וכיצד דינו של עוף שנמצא בו מחט בקורקבן, ומדוע? 2) כיצד דינה של בהמה שנמצא במרתה גרעין של תמרה או של זית, ומדוע? 3) כיצד הדין בנקב בריאה שיש אפשרות לתלות שנעשה לאחר שחיטה, ומנלן? 4) על מי נאמר "כהנא מסייע כהנא", ולמאי נפקא מינה? ומדוע נקרא מסייע כהנא?

י. 1) כיצד ידעינן מה הוא החלב האסור באכילה? ומהיכן ילפינן לה? 2) האם סתימת שומן או חלב הוי סתימה בבהמה בחיה ובעוף (פרט), ומדוע? 3) באלו משקין יש לחוש משום "גילוי", ומדוע?

יא. 1) מה הם "חימצא" ו"בר חימצא", ומה דינם לאכילה ולסתימת הנקב, ומדוע? 2) בני מעיים שנמצאו נקובים, האם יש אופן להכשירם? וכיצד הדין היבא דליחה סותמתם? 3) נמצא נקב בריאה או פסוקה בגרגרת, האם יש אופן להכשירם? 4) מה דינה של חלחולת שניקבה או שניטלה, ומדוע?

יב. 1) כיצד נהגו טבחי דנהרדעאי בענין נקב בכרס הפנימי, ומדוע נהגו הכי, והאם כולי עלמא מודו לה, ומדוע? 2) מה השיעור של קרע בכרס החיצונה (פרט)? וכיצד משערים היכא דהקרע הוא עגול? 3) כיצד הדין במחט שנמצאת תחובה בהמסט, ומדוע? והאם אפשר ללמוד את דינו מהדין המבואר גבי מחט הנמצאת תחובה בבית הכוסות, ומדוע?

יג. 1) בהמה שנמצא בה נקב באופן המטריף וטען המוכר דלאחר שחיטה נעשה, על מי הראיה, ומדוע? והאם בכל הנקבים אמרינן הכי, ומדוע? והאם יש נפקא מינה אצל מי נמצאים המעות, ומדוע? 2) בהמה שנפלה מן הגג או מן הארובה, האם יש לחוש בה משום "נפולה", ומדוע? וכיצד הדין היכא דנפלה מחמת נגיחה? 3) כיצד יש לנהוג עם האילים שזרקום הגנבים, ומדוע? 4) המכה את הבהמה, אימתי יש לחוש בה משום טריפה, ואימתי אין לחוש בה, ומדוע?

יד. 1) באר הנידון אי "בית הרחם" יש בו משום ריסוק איברים? ומהיכן סברו להוכיח, והאם הוא מוכח ומדוע? 2) כיצד מכשירים "נפולה" בבהמה ובעוף? והאם בכל גווני בעינן להאי הכשירא, ומדוע? 3) על מה בעינן שתיפול כדי לדון בו משום "נפולה", ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן חולין מה נא

א. (1) בנקבים שאין בהן חסרון, נידונים הם כפסוקת הגררת, ואם יש לצרף בהן רובא, הרי היא טריפה. ואם יש באלו הנקבים חסרון, מצטרפין הן לשיעור האמור בנקב, דבבהמה השיעור הוא באיסור. ובעוף השיעור הוא כדי שאם יקפלו הנקבים על פי הקנה יכסה לכל הפחות את רובו. ומבואר בלשון רש"י דיש לצרף נמי את האויר שביניהם. והני מילי בחורים הסמוכים זה לזה כנפה. ואם נפסקה לאורכה, אפילו לכל אורכה, אם יש אליבא דרב חוליה למעלה וחוליה למטה [והיינו טבעת אחת, ולפירוש שני ברש"י שלשה טבעות], אינה טריפה דמתוך שהצואר מושך למעלה והריאה למטה, הסדק נסגר והדר בריא. ולדעת ר' יוחנן אפילו חוליה לא בעינן, וסגי במשהו למעלה ומשהו למטה. (2) אף דר' ירמיה נקט בלשון "כמלא מקדח", מבואר ברש"י דהאי מלא מקדח, היינו מלא מקדח של רופאים דזה הוא שיעורן של בית הלל. והתוס' כתבו דר' ירמיה נקט מלא מקדח, דזהו השיעור המפורש, אבל אין כוונתו לסתום כבית שמאי. (3) לדעת ר' יוסי בר יהודה ורבנן לעיל בפרק קמא, השיעור הוא מהטבעת הגדולה. אבל אנן קיימא לן כר' חנינא בר אנטיגוס דהשיעור הוא משיפוי כובע. ושיעורו עד כנפי ריאה, ומסיק רבא דהיינו אונות הריאה דכשאוחזין בקנה הם העליונות. דמקום השחיטה הוא רק הקנה הנגלה בעת שרועה הבהמה בשדה. ואם אדם אנסה ומשך את הקנה, אינו מקום הכשר לשחיטה. ואיבעיא לן בגמ', היכא דהבהמה אנסה עצמה, וכתבו התוס', כגון שהתכופפה ליטול ירק מן הבור, האם הקנה הנגלה ראוי הוא לשחיטה. (4) החוזה הוא הבשר הרואה את הקרקע, שתחילתו כנגד הצואר וסופו כנגד הכרס, וחותר אף ב' צלעות הקטנות הסמוכות לצואר, ונותנם גם לכהנים, ולדעת רש"י היינו אחת מכאן ואחת מכאן. ולר"ח היינו ב' צלעות מכל צד.

ב. (1) איכא לישנא בדעת רב ושמואל, דכל שניקב קרום העליון לבדו, שוב התחתון אינו מגין והוי טריפה, אפילו בנקב כל שהוא. ואית לישנא דאמרי דבעינן נמי שהתחתון ניקב. וכתבו התוס' לקמן (מו): דכל שהעליון קיים, כיוון שהוא עב כולי עלמא מודו דמגין. ומח חשיב עד שיתחיל להמשך לחוט השדרה, והיינו עד הפולין, ומסתברא דכנגד הפולין עצמן אכתי דין מח להם להנקב במשהו, אבל מכאן ואילך דינם כחוט השדרה דפסוקתו ברוב.

(2) קנה הלב הוא קנה השומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב, ולדעת רב נחמן היינו הקנה עצמו דבסופו מתפצל גם ללב. ולדעת רב שיעור נקובתו הוא במשהו, ולשמואל הוא עד רובו.

(3) לדעת אמרי, קנה הריאה שיעור נקובתו כריאה שהוא במשהו, וקנה הכבד שיעורו ככבד דרק כשניטל כולו הוי טריפה. ודעת מר בר חייא הוא להיפך, דקנה הכבד שיעור נקובתו במשהו, וקנה הריאה רק עד שיפסק כולו. ודעת רש"י לפסוק כלישנא קמא, דהא ר' יוחנן נמי אמר דקנה הריאה נידון כריאה. והתוס' כתבו, מדלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, יש להחמיר בתרווייהו במשהו. ועוד, דהא ר' יוחנן לא איירי דווקא בקנה הריאה, אלא אמר דהקנה למטה מן החוזה נידון כריאה, ומשמע דהוא הדין קנה הכבד.

(4) לדעת רבי דווקא היכא דנפסק ברובו, ולדעת ר' יעקב אפילו ניקב. ופסקינן הלכתא כרבי. ודעת רב דהיינו רוב עורו. ואמרי לה רוב מוחו. ומסקינן דמאן דאמר רוב מוחו, לא אתי לאפוקי רוב עורו, דכל שכן דאם רוב עורו ניטל דתו אינו יכול לעמוד והוי טריפה. אבל מאן דאמר רוב עורו יש להסתפק מאי סבירא ליה גבי מוחו, וביארו התוס' דאיבעיא לן האם סבירא ליה דאו רוב עורו או רוב מוחו, ועורו דנקט לאשמועינן דאפילו בעור בעינן רוב, ובשם ר"ת כתבו דאיבעיא לן דלמא בעינן הא והא. ומסקינן, דמוח זה אינו מעלה ואינו מוריד. ושרדה שנתמססה או נתמרמכה, הוי טריפה משום דעתידיה להפסק, אי נמי זה עצמו חשיב פיסוק. ואם נתמזמה מסקינן דכשרה דאין חסרון בהא דיש חסרון במקצת מן השדרה.

ג. (1) עד הפיצול הראשון שכנגד היריכיים וודאי חשיב חוט השדרה, דעד התם נסמכת הבהמה על החוט, אבל מכאן ואילך היריכיים מעמידות אותה. ואיכא ספיקא, האם עד ועד בכלל וכולל נמי את החוט שעד הפרשה השניה, וכן יש להסתפק אי נימא דעד ולא עד בכלל, האם הוא רק עד היכא שמתחיל להתפצל, או דלמא דאף כנגד הפיצול עצמו בכלל. וכן יש ספק בחוטים המתפצלים עצמן מה דינם. והתוס' הביאו פירוש דיש ספק בחוטים המתפצלים היכא שהם כנגד הרווח שבין פיצול ראשון לשני. ופרשה שניה נמי אמרינן דהוא ספק. ופרשה שלישית וודאי כשרה. ויש לשון נוספת ברש"י, דעד הפרשות דקתני הכא היינו הצלעות שבעצם האליה.

(2) בעוף השיעור הוא לדעת ר' ינאי עד למטה מן הכנפיים. וכתבו התוס' דיש להסתפק האם היינו למטה ממקום ששוכבות על הגוף, או למטה מן העצם המחברן בגוף. ולדעת ריש לקיש הוא עד בין הכנפיים.

(3) נחלקו בו ר' חייא ור' שמעון ברבי. דחד אמר דרק אם לא נתשייר בו כל שהוא הוי טריפה, וחד אמר דבעינן שיעור כזית כדי שלא יהיה טריפה. וטעמי המחלוקת יתבארו לקמן. ומקום השיעור לר' זירא הוא במקום מרה, ולדעת רב אדא בר אהבה הוא במקום שהיא חיה, והיינו מקום תליתיה או מקום טרפשיה. ולהלכה בעינן בתרווייהו.

(4) לשון אחד ביאר רש"י, דר' חייא היה זורקה לבהמה דלא נשתתיר מכבדה כזית, ואילו ר' שמעון בני של הנשיא העשיר, לא היה זורקה, משום דסבר דשיעורה בכל שהוא. ולשון שניה פירש, דר' חייא לעולם היה זורק הכבד משום דלא בשר הוא ואף לא ממקום נפש הוא דיש לומר עליו דמשיב נפש, ומשום הכי סגי לו בכל שהוא במקום המרה. ור' שמעון העשיר אכלו משום דסבר דהנפש תלויה בו ומשיב הוא נפש, ועל כן בעינן כזית כדי שתשוב לברייתה.

ד. (1) איכא לישנא בדעת רב שמואל ורב אסי, דהא דאמרינן במתניתין דניקב הריאה בכל שהוא, היינו דווקא הקרום העליון. ואיכא לישנא דהיינו הקרום התחתון, ואמרינן בגמ' [להאי לישנא], דאם ניקב רק העליון, פשיטא שהתחתון מגין. אבל אם ניקב רק התחתון איבעיא לן אי העליון בכוחו להגין [דהא אינו עב וחזק כקרום העליון של מח], ונחלקו בה רב אחא ורבינא, ומסקינן דאף העליון מגין. וכתבו התוס', דהיינו לאמרי לה קרום התחתון, דכוונתם דבעינן שניקב אף התחתון.

(2) אם ידוע מאיזה מקום משמעת הקול, יש להניח על אותו מקום קש או רוק או נוצה ולנפוח בריאה, ואם יבצצו הרי דיש בה חור וטריפה. ואם לא יבצבץ, הרי דהקרום העליון שלם ומגין הוא על הריאה אפילו דהתחתון אינו שלם. ואם אינו יודע מהיכן משמעת הקול, יניחה כולה במים פושרים, אבל לא בחמים משום דסותמים הנקב, ולא בקרים משום דגורמים בעצמם לנקב העליון היכא דהתחתון כבר מנוקב, ויבדוק אם יש ביצבוצו כנוצר לעיל.

(3) מסקינן דאין נפקא מינה אי האדימה כולה או מקצתה, ולרש"י לעולם כשר, וכדאמרינן לקמן (מו): דאדום אינו סימן לקותא. והתוס' כתבו, דבכל גווי טריפה, ולא דמי להאיא דלקמן, דהתם איירי דעל ידי נפיחה מלבנת. ודימוה בסוגיין לחובל בשרצים, דבשאר שרצים שערון רך, החובל בהם בשבת והאדים העור אינו חייב עליהן, משום דאמרינן דמשום שערון רך מיהר להאדים אבל אינו לקותא. ואילו בשמונה שרצים, כל שהאדים הבשר ידוע שנקרע מבפנים ואינו חוזר [וסופו להנקב כולו], וחייב עליו. [ולמסקנא, לרש"י דומה לשאר שרצים. ולתוס' דומה לשמונה שרצים].

4) ריאה שיבשה הרי היא טריפה. ואמרינן דהיינו כשיעור שנפרכת בציפורן. ומסקינן דאף דלענין יבשה אוזן בכור רק ר' יוסי בן המשולם סבירא ליה דהשיעור הוא כדי שתפרך אוזנה, אבל רבנן סבירא להו דסגי בהא דאין טיפת דם יוצאת הימנה, מכל מקום שאני ריאה דכיון דלא שליט בה זיקא, איכא למימר דהדרא בריא, ורק אם נפרכת בציפורן הוי יבשה וטריפה.

5) במראות כחולות כולי עלמא מודו דכשרה, דהא אפילו כל הריאה בצבע כחול, אמרינן לקמן דכשרה. ובמראות שחורות, לדעת רש"י היינו דאמרינן בגמ' דאוכמי אוכמי כשרה. אבל התוס' כתבו דהא מבואר לקמן דשחור הרי הוא אדום שלקה, ודוחק לחלק בין רובה הכי למיעוטה הכי, ומשום הכי ביארו, דאוכמי היינו כוחלי.

ה. 1) לדעת רש"י סירכא היא תוצאה של נקב, דמחמת הנקב יצאו מן הריאה המשקים שבלועה בהם, והרי הדין הוא דנקב שנסתם על ידי קרום לאו סתימא הוא. אמנם היכא דהסירכא נמצאת בדרך גידולן, והיינו אונא הסמוכה לאונא שבצידה, לא חיישינן שתתפרק ושפיר הוי סתימא מעלייתא. וכתב רש"י דאם נסרכה אונא באומא שבצידה, הוא פלוגתא הראשונים, האם סגי בהא דהוא כסידרן, או דנאמר הוא דווקא באונות שעומדות במיצר החוזה והחזה מחממן, ומשום הכי הוי סתימא מעלייתא. והתוס' הביאו פירוש דהסירכא נעשית מאיליה, על ידי משקין שהריאה שואבת, והחשש הוא שמא יתפרק ויבוא לידי נקב, ובדרך גידולן לא חיישינן לפירוק. ועוד כתבו התוס' בשם ר"ח דאף דהתירו סירכא במקום גידולה, הני מילי בסרוכה כולה, אבל אם בעיקרה מפורקת היא, לאו סתימא היא. ולקמן (מח.) איכא לישנא דאף לסירכות מהני בדיקה על ידי פשויר.

2) בועה אחת יש להכשיר, דאין לחוש למידי, וכתבו התוס', דמכל מקום בשיפולי ריאה הוי טריפה, משום דסופו להפרק ולהנקב, אלא אם כן עלה עליו הודרנא דבישרא. ואם יש שתי בועות דסמכי להדידי בשיעור של שיערה (תוס'), חיישינן שהיה שם נקב וטריפה, אבל ברחוקה יותר משערה אחת, הוי כתרי בועי דלא סמיכי להדידי. ואם יש בועה אחת שנראית כשתיים, בדקינן לה אי שפכה חדא לחברתה, דאי שפכה הרי בועה אחת היא וכשרה. וכתבו התוס', דהני מילי בועות שיש בהם מוגלה, אבל צמחים קשים לא חיישינן למידי ואפילו סמוכים. 3) אונות הם החיתוכים הקטנים של הריאה העומדים במיצר החוזה, ויש שלשה לימין ושנים לשמאל, ותחתיהם יש עוד אומות אחת בכל צד. ואמרינן, דאי חסר אחת מהן או חליף הוי טריפה. ולדעת רבא אפילו אי יתיר חד חשיב כחסיר וטריפה. ומסקינן, דאם היותרת קיימא בדרא דאוני לא הוי טריפה, ודווקא ביני ביני הוי טריפה, והיינו דווקא בגדולה, דאי בקטנה הא הוי עינוניתא דוורדא וכדלהלן, ואף היא כשרה רק אם נמצאת מגוואי אבל מגבה הוי טריפה ואפילו קטנה כטרפא דאסא, אבל פחותה מטרפא דאסא אפילו על ידי ניפוח, לאו מידי הוא. וכתבו התוס', דהאונא הימנית הסמוכה לצואר פעמים דרכה להתפצל, ואם יש שם עינונתא לא הוי טריפה.

4) היינו אונא קטנה הנמצאת תחת האונות בצד ימין. ונקראת הכי על שם דהיא אונא קטנה, ודומה היא למראה וורד. וכיוון דהכי דרכן לא הוי טריפה. וכתב רש"י דאפילו אם חסרה לא הוי טריפה. ואם יש תרי עינונתא, נחלקו בה גדולי הדור. והתוס' הביאו בשם רבינו אפרים, דבחסרה עינונתא אחת, וודאי הוי טריפה, וסוגיין לענין תרי עינונתא איירי, דבהא אמרינן דכל עיוזי ברייתא [שרואות באפר, אי נמי בריאות ושמונת] הכי אית להו. ולענין סירכא בוו העינונתא, כתבו רש"י ותוס' דבכל מקום הוו שלא כסדרן וטריפה.

ו. 1) אית דאמרי בחזותא, והיינו לבנה. ואית דאמרי בגישתא, והיינו קשה מישושה כעץ. ואית דאמרי דהיינו בלא חיתוך אונות ואומות. והאי ריאה טריפה הוי.

2) אדומה כשרה מדר' נתן, לפי שאינו סימן ללקותא. וכתבו התוס' לעיל דהוא רק היכא דמלבנת על ידי הנפיחה. וכן הדין במראה ירוק. אמנם איירי רק בירוק ככרתי או כשאר מראות הירוק, מלבד דמיא לכשותא ומוריקא וביעתא דהוי טריפה.

3) הנראת ככבד הוי כשרה, והנראת כבשר הוי טריפה. וכתב רש"י דהכי קים להו דבבשרא הוי לקותא ובכבדא לא הוי לקותא.

4) אוטם הוא מקום שלא התנפח בניפוח הריאה, ויש לחותכו ולבדוק אם יש בו מוגלה, דאו יש לומר שמחמת המוגלה לא התנפח, ואם אין בו מוגלה יש לבדוק על ידי נוצה או קש או רוק לראות אם יבצבץ, דבכהאי גונא כשר משום דוודאי עיילא ביה זיקא, ואם לאו הוי לקותא וטריפה.

5) מסקינן דחסרון מפנים לאו שמייה חסרון, (אמנם עיין בתוס' מב. ד"ה ניקב), ואף דבמתניתין קתני "הריאה שניקבה או שחסרה", לאו למימרא דאף חסרון בלא נקב עביד טריפה, אלא אתי אליבא דר' שמעון דאמר עד שתינקב לבית הסמפונות, דבנקב עם חסרון מודה דלא בעינן עד בית הסמפונות. אמנם בעינן שהקנקנות יהיו קיימות, ובדקינן לה על ידי ששופכים אותה לקערה של חרס המצופה אבר, ואם רואים בה שורייקי חיוורא בידוע שאף הקנקנות נימוקו והוי טריפה.

ז. 1) שלפוחית שניקבה וניטלה אינה מטריפה את הבהמה. אבל כיס השתן הוי בכלל הדקין וניקב או ניטל הוי טריפה, [ואין להוכיח מהא דלא כתבה לה מתניתין, דהא בכלל הדקין הוין]. ואם התליעה כבידה, עלו למנין והתירוה.

2) דעת ר' נחמן, דאם לא חזינן ריעותא בריאה, יש לתלות שנעשה מחמת מכה בדופן אבל הריאה עצמה שלימה היא ואינה טריפה. אבל אם עלו בה צמחים דיש ריעותא, אם נמצאת היא באונות, כיון דהוא במקום החוזה והיינו רבייתא, אין לחוש למידי דהא אף אם ניקבה הרי הדופן סותמה. אמנם דעת רבינא דבעינן דווקא סביך בבישרא, ולרש"י היינו דווקא בבשר ולא בצלעות. והתוס' כתבו דהיינו דווקא אחוז ומסובך היטב ואפילו בצלעות. אבל באומות הריאה לא מהני הגנת דופן ואם היה בה נקב הרי היא פסולה, ועל כן יש לחותכה בסכין חדה מן הדופן, ולבודקה אם יש בה נקב, דאם אין בה נקב יש לתלות בדופן ולהכשירה. ודעת אבימי דלעולם יש לחוש אף בריאה ואפילו אין בה ריעותא, ויש לבדקה על ידי חתיכה כנוצר לעיל.

3) אמרינן הכי על גיד שניקב ונסתם, דאין לחוש לכרות שפכה, משום דעל ידי הסתימה שפיר מוליד. ומסקינן דאתי למעוטי קרום שעלה בריאה מחמת מכה, וכתבו התוס' דהוא הדין נסרכה לדופן שלא במקום רבייתיהו. אבל נסמכה לדופן במקום ריבתייהו, שפיר הוי סתימה וכשרה.

4) מסקינן דריאה שעלו בה צמחים כשרה. אלא אם כן סרוכה היא לדופן, דעתה יש לבדוק שמא יש בה נקב. ואם עלו בכוליא, אם יש בהן מוגלה הרי היא טריפה, אבל מים זכים לא מטריפים.

ח. 1) מחט שנמצא בריאה ולא נמצא בה נקב, מסקינן דאי משום שמחסרת את הריאה גופה, לאו מידי הוא דהא חסרון מבפנים לאו שמייה חסרון. אבל אכתי יש לחוש שמא מחלל הגוף הגיעה, דהא מסתברא טפי דדרך הושט נכנסה עם שאר מאכלה. ודעת ר' יוחנן להכשיר, משום דכיון דלא נמצא בה נקב תלינן דדרך הקנה נכנסה ולא נקבה שום דבר הנפסל על ידי נקיבה. וכתבו התוס', דאף אם קופא לבר, מכל מקום יש לתלות שנכנסה דרך הקנה כשהקופא היה לבר, דהא הקנה הוא די עבה שיכנס בו מחט מקופא. ודעת ריש לקיש דלא מסתברא דדרך הקנה באה, ועדיף טפי למימר דדרך הושט נכנסה על ידי שניקבה הדקין והריאה ויש להטריפה. אמנם אם נמצאת בסימפונא רבא דריאה, אמרינן בגמ' לא הורו בה איסור ולא היתר, דהא השתא שפיר יש לתלות דבאה דרך הקנה, דאי מבחוץ, היכי איתרמי דנכנסה לתוך הסימפון הגדול, [ולקמן אמרינן דרב אדא בר מניומי אכשיר להן]. והיכא דהריאה באה לפנינו חתוכה, כולי עלמא מודו דיש להטריפה משום

דחיישין שמא נקב היה בחיתוכא. וכתבו התוס' דלא דווקא משום דאמרינן דמן הוושט נכנסה וניקבה הדקין והריאה, אלא אף אם אין הקנה נכנסה, שמא ניקבה הריאה וחזרה ונכנסה לפנים.

(2) מחט הנמצא בכבד, [ומתבאר מגוף הסוגיא דאין נפקא מינה בין חיתוכא דכבדא לכבד שלם], משום נקבות הכבד אין לחוש דהא לא נטרפת בהכי, אלא יש לחוש רק שמא מן הוושט נכנסה וניקבה הדקין ומשום הכי נטרפת. ומסקינן דאי קופא דמחטא כלפי הסמפון, הא מסתברא טפי דמן הסמפנות של הקנה נכנסה לכבד ולא טריפה היא. וכתבו התוס' דהוא הדין אפילו כולה היתה בתוך הכבד, אלא שהקופא פונה כלפי הסמפון. אבל אם הקופא כלפי חלל הגוף, לא מסתברא דמן הסמפנות הגיעה דהא הקופא אינה יכולה לנקב את הבשר, ונראה טפי דמן חלל הגוף הגיעה על ידי הוושט והוי טריפה. והני מילי במחט עבה, אבל מחט דקה הרי יכולה להכנס אף מצידה העבה. ונחלקו הראשונים (עיין בעל המאור), האם תלינן דבכל גווני דמהסמפון הגיעה וכשרה. או דתלינן דמן החלל באה דרך הוושט והוי טריפה. וכשנמצא בסימפונא רבה דכבדא, אשכחן בה פלוגתא.

ט. (1) נמצא מחט בבית הכוסות גופיה, יש לתלות שיחד עם האוכלין והמשקין הגיעה לבית הכוסות ואין לחוש למידי. ואפילו אם הקופא דידיה כלפי חלל הגוף דיש לתלות שמחלל הגוף הגיעה על ידי שניקב הוושט או הדקין, אפילו הכי כשרה, משום דעל ידי האוכלין ומשקין יכולה להכנס אפילו דרך קופא דידיה. אבל אם נמצאת בעובי בית הכוסות, אם ניקבה משני צדדין, הוי בכלל נקבה בית הכוסות וטריפה. אבל אם ניקבה רק מצד אחד, כשרה. וכן הדין בקרוקבן העוף, דעל ידי מאכל ומשתה נכנסת אף דרך קופא, ובכל גווני אין להטריף במחט שנמצא כולה בקרוקבן היכא דאין בו נקב.

(2) נמצא גרעין של תמרה, על כרחך דהגיע דרך סמפונות הכבד דסמוכים הן לסימפונות הקנה, דהא אין בכח הגרעין לנקב. אבל בגרעין של זית יש בכוחו לנקב, וכתב רש"י דתליא בפלוגתא גבי מחט האם תלינן דווקא בוושט ואפילו לא נמצא נקב, או דהיכא דאין נקב תלינן בקנה אפילו דאינו שכיח. והתוס' כתבו, דוודאי דלא בא דרך הקנה, דהא גס הוא ואינו עובר בקל בסמפונות כמחט, אלא תלינן דדרך הוושט בא וניקב את הוושט או את הדקין.

(3) נחלקו בה בגמ', ומסקינן דכי היכי דאם בא זאב והחזיר בני מעיים כשהם מנוקבים תלינן ביה ולא בנקב, הוא הדין בשאר תליות. (4) נאמר הוא על ר' ישמעאל, והרי הוא סימן דר' ישמעאל הוא זה שהצדיק הכהנים שהתירו החלב שעל הקבה. ונקרא הכי משום דכבר טייע הכהנים בהא דחידש, דכשם שהעם מתברכים על ידי הכהנים, כן נמי הכהנים מתברכים אותו זמן עם העם על ידי הקב"ה, והיינו דכתיב "ואני אברכם".

י. (1) בתורה מבואר דהחלב האסור הוא החלב אשר על הקרב. ומדכתיב בקרא "את כל החלב" ילפינן לריבויא עוד חלב דומיא דחלב המכסה את הקרב. ולר' עקיבא היינו לרבות כל חלב שיש עליו קרום שאפשר לקלפו והחלב הוא "תותב" והיינו פרוס הוא כשמלה ואינו מהודק חזק, ולדבריו אתי קרא לריבויא רק חלב אשר על הדקין, אבל חלב הקיבה שעשוי חתיכות חתיכות שרי באכילה. והכי אמר ר' ישמעאל משום אבותיו. ור' ישמעאל גופיה סבירא ליה, דסגי בהא דיש עליו קרום ונקלף, ולא בעינן "תותב", ולדבריו אף חלב שעל הקיבה אסור באכילה.

(2) דעת רב דרק חלב דמותר באכילה סותם, משום דמהודק הוא בחזקה. אבל שאר החלבים שאינם מהודקים בחזקה אינן סתימה. ומסקינן, דחלב חיה אף דטהור הוא, מכל מקום רק היכא דכנגדו בבהמה טהור סותם הוא. ובעוף נמי כל שלא מצינו כנגדו טמא הוי סתימה. ולדעת רב ששת אף חלב טמא סותם. ואמרינן, דאף דחלב טהור סותם, הני מילי דאינו עשוי ככובע, אבל העשוי ככובע שאינו מיהדק שפיר, אינו סותם.

(3) לדעת תנא קמא כל המשקים אין בהם משום גילוי, מלבד יין חלב ומים, משום דרק מהם הנחש שותה. ובציר יש טעם נוסף, דהא שורף הוא לארס ותו אין בו משום סכנה. ודעת ר' שמעון דאף בשמן ומוריס חומץ דבש וציר יש בהן משום גילוי, דאף מהם הנחש שותה. ומסקינן דבדבש לכאורה יש לחוש לדבריו, משום דר' שמעון בן אלעזר נמי קאי כוותיה.

יא. (1) חימצא הוא החלב שנמצא מבחוץ לקשת הקיבה, ובר חימצא הוא החלב הנמצא בתוך הקשת של הקיבה. וללישנא קמא בגמ', בחימצא כולי עלמא מודו לאסור משום דיש בו קרום ונקלף, ואף הוי תותב משום דאינו מחובר אלא באמצעיתו. וכן אינו סותם. אבל בבר חימצא, בני ארץ ישראל נהגו בו היתר משום דסברו דבעינן תותב והאי לא תותב הוא, ובני בבל סברו דסגי בקרום ונקלף ומשום הכי אסרוהו. אבל לענין סתימה כולי עלמא מודו דהוי סתימה דהרי מיהדק שפיר. וללישנא בתרא, כולי עלמא מודו דבר חימצא שרי באכילה דסברי כר' עקיבא דבעינן תותב. ולענין חימצא בני ארץ ישראל נהגו בו היתר, משום דסברו דכיון דמחובר באמצעיתו לא תותב הוא. ובני בבל החמירו להחשיבו כתותב. ולענין סתימה, לדעת רש"י אף הוא סותם. ולדעת התוס', לבני ארץ ישראל הוי סתימה, ולבני בבל לא הוי סתימה. (2) יש אופן להכשירם על ידי שניקב לידם ויראה אם המראה דומה, דאם המראה דומה יש לתלות דאף נקב זה נעשה רק לאחר השחיטה. ואם אינו דומה, יכול למשמש בנקב החדש בידיים, דדלמא משום דמישמשו בישן הרבה ידיים אינו דומה למראה החדש. ואם יש ליחה שסותמתו, לדעת רשב"ג הוי סתימה. אמנם מסקינן דלית הלכתא כרשב"ג.

(3) אפשר להכשיר על ידי שידמה נקב במקום אחר. ולדעת רבא היינו דווקא באותה ערוגה. ומסקינן דבריאה יכול אפילו מערוגה לערוגה, ולדעת רש"י היינו מאונא לאונא ומאומא לאומא. ולדעת ר"ח אפילו מבהמה אחרת דכוותה. וכן בגררת יכול לדמות לחור אחר שנעשה עכשיו, ולדעת רב פפא היינו דווקא באותה חוליא. ומסקינן דאפילו מחוליא אחרת, אבל דווקא בדומה לה, ולא מבר חוליא לחוליא.

(4) דעת זעירי דאם ניקב כשרה משום דירכיים מעמידות אותה. ואמר ר' אילעי אמר ר' יוחנן, דמבקים חיבורה לירכיים אפילו ניטל דופנה העליון או התחתון ברובו הוי כשירה, משום דהמקום דחוק דהרי השרדה מלמעלה ועצמות האליה מכאן ומכאן, ומלמטה יש חיבור סחוס. ודעת רב נחמן דבמקום החיבור אפילו ניטל כולו כשר, ובלבד שישאר "כמלא בטדא", ולרש"י היינו תפיסת אצבע, ולתוס' (לעיל מד.) היינו ד' אצבעות.

יב. (1) טבחי דנהרדעאי נהגו דכל מה שכנגד היכא שהטבחים קורעים את הבהמה כדי להוציא את המעיים, חשיב כרס הפנימי. ומסקינן דהוא משום דבכלל זה איכא כמעט כל השיטות שנאמרו בגמ' גבי כרס הפנימי. מלבד השיטה דטפח הסמוך לוושט הוי כרס הפנימי, דהא הטבחים קורעים בכרס ולא בוושט, ומלבד השיטה דהכל חשיב כרס הפנימי מלבד העור שתחת רוב הכרס היוצא מן הצלעות.

(2) לדעת תנא קמא היינו ברוב. ולדעת ר' יהודה דאמר בגדולה טפח, מבואר בסוגיין, דבטפח וודאי דהוי טריפה. ובבהמה קטנה שאין בה אלא טפח או פחות, וודאי דסגי לה ברוב. ואם הקרע הוא עגול, משערים אותו אם יכול להכנס שם סלע, ואיכא מאן דאמר דסלע עצמו כשר, ורק יותר מסלע הוי טריפה, והיינו היכא דעיילו תו תלת קשייתא בציפתא בדוחק ואם לאו בציפתא בעינן ברווחא. ולרש"י היינו משום דאם ימתחנה יהיה בו טפח. ולתוס' היינו משום דאם ימתח החוט המקיפו יהיה בו טפח.

3) כתבו התוס' בריש דבריהם דיש להטריפה, משום דאמרינן דמתסמא ניקב הכל אלא דהבריא, והיינו דאמרינן בסוגיין דווקא אבית הכוסות ניקב משני צדיין. אמנם דעת ר"ת, דאף בהמסס רק נקב משני הצדדין הוי טריפה. ומה דהוצרכו להשמיע בבית הכוסות, היינו משום דהתם סלקא דעתין דכל שניקב עור אחד שלם גרע טפי.

יג. 1) אם יש קורט דם בידוע שלפני שחיטה נעשה והוי מקח טעות ומחזיר המעות. ואם אין קורט דם בידוע שלאחר שחיטה נעשה ואינה טריפה. וכן אם הגליד פי המכה, בידוע שנעשה קודם ג' ימים. אבל בלא הוגלד הוי ספק, ומסקינן דהמוציא מחבירו עליו הראיה, וכתב רש"י דהיינו הלוקח דמסתמא כבר שילם מעותיו קודם שנתן לו המוכר את הבהמה. והתוס' כתבו, דאף היכא דלא שילם לו, אמרינן דכיון דברשות הלוקח נמצא, מסתמא כאן נמצא כאן היה, ויש לו לקיים המקח ולשלם למוכר את הדמים. ועוד אמרינן, דמאי דחזינן אי יש קורט דם אי לאו, היינו בנמצא מחט או קוץ דיש לדם על מה להסרך. אבל בשאר נקבים אף אם אין דם אינו ראיה שנעשה לאחר שחיטה.

2) באופן שנפלה מעצמה מדעת, מסקינן דמסתמא אמדה נפשה שיכולה לירד, ולא חיישינן לריסוקי איברים. אבל בנפלה מאיליה חיישינן, וכן היכא דנפלה מחמת נגיחה.

3) כשזרקום לגונבם, תלינן שזרקום על מותניהם כדי שיוכלו להוליכם, ואין לחוש בהן לנפולה. ואם זרקום בחזרה לרשות הבעלים, אי מחמת יראה יש לחוש שאינם מדקדקים לזורקן באופן שלא תחבט, ויש לחוש בהם משום ריסוקי איברים. אבל אם באו לעשות תשובה, מסתמא עשו תשובה מעלייתא וזרקום באופן שלא ינזקו.

4) יש לחוש רק באופן שהמכה הגיעה לאמצע השדרה, או היכא דהיכה על רוחבה. וכן במקל שיש באמציעתו קיטרי. אבל בהלכה המכה כנגד שידרתו, לית ביה משום ריסוקי איברים.

יד. 1) הסתפקו האם כיון דמקום צר הוא יש לחוש לפירוק איברים. וכתבו התוס' דהני מילי היכא דלא הלך דאיכא ריעותא. ומסקינן דלאו ריסוקי איברים הוא. וסברו להוכיח מהא דמטמא בזיבה, דאי איתא דיש בו משום ריסוקי איברים, הא יש לומר דחמת זה אתיא הזיבה ואינה מטמא [והוסיפו התוס' דהזיבה גופה תהיה ריעותא]. ודחו דאיכא למימר דיצא דרך דופן ולא דרך בית הרחם. וכן רצו להוכיח מהא דעגל שנולד ביום טוב דשרי לאוכלו ביום טוב, וחזינן דאף דלא שהה מעת לעת הותר. ודחינן דהא נמי ביצא דרך דופן. ורצו להוכיח מהא דיש עליו אף קדושת בכור ואם נולד ביום טוב ומומו עמו מותר הוא באכילה. והתם הרי ליכא למימר יוצא דופן, דאיכא מיעוט להדיא איצא דופן. ודחו דהתם איירי בהפריס על גבי קרקע.

2) אם לא עמדה על רגליה בעינן שתשהה מעת לעת, ואף לאחר ששהתה בעינן בדיקה, כנגד הבני מעיים וכנגד החלל, והיינו לבדוק שהשדרה החוליות והצלעות שלמות. ואם הלכה אינה צריכה מעת לעת, ונחלקו בגמ' אם בדיקה צריכה. ועוד נחלקו האם בעינן דווקא עמדה או הלכה, או דסגי בנערה להלך או פשטה ידה לעמוד. ובעוף סגי שישוט מלא קומתו במים עומדים או בכיוון ההפוך מזרימת המים, או בכיוון זרימת המים אבל מקדים הוא לציבי ששט עם המים.

3) דווקא היכא דנפלה על דבר קשה שנחבטת בו, אבל אם נפלה על צידי ערימה או על דבר רך או על כל דבר המחליק שאין בו משום חבטה, אין לחוש בו לנפולה.